

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 8

ŠTEV. 7.

JULIJ 1940.

LETO XIX.

Vsem prosvetnim društvom

V nedeljo 31. julija poteče 10 let, od kar je prevzvišeni g. škof dr. Gregorij Rožman prevzel vodstvo ljubljanske škofije. Stolni kapitelj je odločil, da se praznuje ta slovesnost v naših cerkvah v nedeljo 4. avgusta. Njegova želja je, da prosvetna društva ta jubilej tudi na zunanjo praznujejo po lastni uvidevnosti. Ker je naš vladika prišel kot prvi na to mesto naravnost iz vrst naše mladinske organizacije, zato je še posebno dolžnost naših društev, fantovskih odsekov in deklških krožkov, da to slovesnost čim bolj dostojno proslavijo. V ta namen poziva PZ vse članstvo, da se v nedeljo 4. avgusta dopoldne z zastavami in v krojih udeleže slovesne sv. maše, popoldne po večernicah naj prirede v dvorani zunanjo slovesnost s sledečim sporedom:

1. Simon Gregorčič: Vrlemu možu, deklamacija.

2. Ob desetletnici škofa dr. Gregorija Rožmana, slavnostni govor.

3. Jakob Aljaž: Oj slavljencec današnji, mešan zbor.

4. Gor čez izaro, simbolična vaja članic.

5. Društvena družina se pokloni svojemu škofu, Vmes deklamacija: Dr. Ivo Pregelj: »V Bogu živiše«.

6. Povsod Boga, poje vsa dvorana.

Priporočamo za to priliko še sledeče točke:

1. Povsod Boga, simbolična vaja; lahko izvajajo člani ali pa članice.

2. Ave Marija, po Schubertovem napevu, simbolična vaja za članice, po Godunovem napevu simbolična vaja za člane. Prva se dobi pri ZDK v Ljubljani, druga pri FO v Celju.

3. Skioptično predavanje: Zgodovina ljubljanskih škofov.

4. Koroška, zibelka slovenstva.

5. Kongres Kristusa Kralja.

6. Evharistični kongres.

7. Mladinski dnevi v Ljubljani.

Vsa ta predavanja so opremljena s skioptičnimi slikami. Sledeči filmi bi bili primerni za to slovesnost: Evharistični kongres v Ljubljani, Mladinski dnevi v Ljubljani. Izposojevalnina za film 200 din za Slovenski dom. Ozek film 16 mm: Baragova slovesnost v Ameriki, kjer je sodeloval na proslavi tudi naš vladika.

Naj ne bo prosvetnega društva, ne fantovskega odseka in ne deklškega krožka, ki ne bi ta dan priredil tudi zunanje slovesnosti za 10 letnico škofa dr. Rožmana.

Vrlemu možu

S. Gregorčič

Pač mnogo moških, malo mož
naš vek rodi;
A kar nebo nam dalo mož
med prvimi si Ti!

Globok Ti um in čut gorak
odzgor je dan,
značaj si skoval si krepak
kot gore nezmajan.

Modrosti uk na sreci vgrej
lepo učiš,
in kar na srčni seješ svet,
zvesto, skrbno gojiš.

In kar učiš in kar gojiš
z vztrajnostjo,
najlepše vedno sam vršiš
s krepko značajnostjo.

Ti oče in vodnik skrbljiv
si vernikom,
Ti vsem si blag in ljubezniv,
nele nekternikom.

Ne zreš na lice ne na rod,
Tvoj sin je vsak;
še ljubši kmet ti kot gospod,
če vrl je poštenjak!

Pri sreci Tebi ni denar,
ne svetna čast;
za vzvišeno le vnet si stvar:
za bratske sreče rast.

Tako že let nad deset
deluješ Ti,
in sile vse za smoter svet
vesel žrtvuješ Ti.

Pri teh spominih sto čutil
se vžiga mi,
in tisoč gorkih se voščil
iz duše dviga mi.

O trosi Bog Ti sreče rož
na vse poti,
a nam pa daj še mnogo mož,
mož vrlih kakor Ti!

V Bogu živiš

Dr. I. Pregelj

V Bogu živiš,
sveto slavlje slaviš,
Vladika naš pravi!

Mi, vladika, po knjigi še zdravi,
mi, vladika, po Tebi smo pravi,
mi, vladika, še rod smo sam svoj!

Vladika naš pravi,
Vladika slovenske ljubavi kraljuj!

Mi duševni zarod smo Tvoj!

Bog prošnjo nam čuj:
Še vladaš, še stoj,
kraljuj, kraljuj, kraljuj!

Ob 10letnici dr. Gregorja Rožmana, škofa ljubljanskega V. Z.

Kar mož velikih nebo je k nam poslalo,
vse mati kmečka je zibala,
iz kmečkih so izšli domov.

Pesnikova trditev se je uresničila tudi na današnjem slavljenju, ki je bil rojen v kmečki hiši v Šmihelu pri Pliberku na Koroškem 9. marca 1885. Obiskoval je celovško gimnazijo in jo dovršil z odliko. Za duhovnika je bil posvečen 1907. leta. Bil je poslan na Dunaj v Avguštimej, kjer je dovršil svoje bogoslovne študije. Bil je profesor in spiritual ter podravatelj na celovškem semenišču. Po plebiscitu je prišel v Ljubljano, kjer je bil nastavljen za profesorja cerkv. prava na ljubljanski univerzi. 51. VII. 1950 je prevzel ljubljansko škofijo.

Velika je moč in oblast, ki je dana škofom, naslednikom apostolov. Ta oblast obsega duhovsko, učiteljsko in pastirsko službo. Kot duhovnik ima škof popolno oblast kar se tiče delitve sv. zakramentov in je upravitelj zaklada božjih milosti in naš duhovni oče. Kot učitelj večnih resnic more podeliti pravico poučevati in oznanjati krščanski nauk. Ker je v tesni zvezi z naslednikom apostola Petra, zajema čisto resnico Kristusovega nauka, jo posreduje nam, da smo glede vprašanja pravovernosti popolnoma umirjeni in brez dvoma. Zato on čuva resnico, preganja zmoto in kaže pot resnici in življenju.

Kar piše sv. Janez Zlatoust o prvih učencih Gospodovih, to pripisujemo tudi svojim škofom. Oni so viničarji, ribiči, stebri, zdravniki, buditelji in učitelji. Stebri so, ker branijo svet, da ga ne premaga brezboštvo, voditelji so, ker odganjajo volkove in rešujejo duše, vrtnarji so, ki rujejo osat in sejejo seme božje besede, zdravniki, ki zdravijo naše rane. Velike so torej naloge, katere nosi na svoji rami naš jubilan.

Za časa njegovega škofovanja smo doživeli veliko lepih sončnih dni in narodnih praznikov. Ko je nadškof

dr. Jeglič daroval biserno mašo na stadionu in ko smo se spominjali 1900 letnice našega odrešenja, je bil svetel dan, katerega noben udeleženec ne bo pozabil. Leta 1955 se je pod njegovim vodstvom vršil v Ljubljani II. jugoslovanski evharistični shod ob navzočnosti skoro vseh jugosl. škofov. Ljudi je prišlo na to slovesnost okrog 150.000. Vsa dežela se je pripravljala skozi vse leto na svoj najlepši praznik. Še danes stoje žive priče po naši zemlji, to so evharistični križi, ki pričajo o gorečnosti, ki je takrat žarela v naših srcih. Kdo more pozabiti na 30.000 nedolžne mladine, ki je prejela Kristusa v svoje srce na stadionu. Kdo more pozabiti na 40.000 slovenskih mož in fantov, ki so z gorečimi bakljami v rokah v spremstvu 26 godb na glas prepevali verske pesmi, ko so šli k polnočnici na stadion! Kdor more pozabiti na oni trenutek, ko je 100.000 vernikov klečalo na stadionu, ko je Prezvišeni izročal usodo slovenskega naroda Mariji, kraljici Slovencev, ki je takrat priromala iz Brezij v Ljubljano!

Lepi so bili mladinski dnevi, ki so zbrali v letu 1958. vso katoliško mladino v Ljubljano. Cvet takratnega sprevoda pa je bil oddelek Prosvetne zveze, kjer so korakale številne narodne noše, nad 2000 po številu, lepe skupine, ki jih je Prosvetna zveza organizirala za svojo 40-letnico.

Tretji praznik pa smo doživeli lanske leto, ko je naš vladika kot predsednik stalnega mednarodnega odbora za kongrese Kristusa Kralja sklical svetovni shod Kristusa Kralja v našo belo Ljubljano. Prišli so zastopniki vseh evropskih narodov. Celo Egipt in daljnja Kitajska sta imela svoje zastopnike. Zlasti pa je bil slovesen zadnji dan tega shoda, ko je naša mladina in ko so naša prosvetna društva v tako veličastnem sprevodu pred zastopniki 29 narodov in držav izpričali svojo vdanost Kristusu Kralju in službo škofu, današnjemu slavljenju.

To so bili naši slovenski prazniki, katere je praznoval naš narod ob modrem vodstvu našega škofa dr. Rožmana. Takih praznikov želimo tudi v bodoče.

Prezreti ne smemo, da je naš vladika položil vso svojo gorečnost v Katoliško akcijo. To je up in nada sv. Očeta, pa tudi našega škofa, ki je zlasti v sedanjih razburkanih časih lahko ladja rešitve. Za časa njegovega škofovanja smo dobili tudi slovenski obrednik, v slovenskem jeziku se poje pri slovesnih mašah list in evangelij. Njegovo spominsko delo bo novo bogoslovno semenišče v Ljubljani. Kakor si je škof Jeglič postavil spomenik, ki je trajnejši od bronu, z zgradbo škofovih zavodov v Št. Vidu, tako gradi naš slavljencev spomenik, ki bo trajnejši od bronu, z novim semeniškim poslopjem, ki se že dviga na nekdanji božji njivi sv. Krištofa. Ko je prof. Plečnik napravil za to stavbo načrt, so gospodje zmajali z glavo in

so prerokovali, da bo to stavbo možno zidati šele čez 10 ali 15 let, a stavba danes že stoji in šest letnikov bogoslovcev bo že to jesen dobilo svoje stanovanje v novi hiši.

Skrb za naše izseljence ga je vodila leta 1935, v daljno Ameriko. Stopal je po stopinjah misijonarja Barage. Amerikanski Slovenci ne bodo nikdar pozabili tega obiska.

To so dela, vidna našim očem, izvršena po današnjem slavljenju, kateremu smo dolžni svojo hvalečnost, svojo vdanost in sinovsko pokornost.

Ob desetletnici naj se dviga iz naših sre prošnjaja, da bi dobri Bog ohranil ljubljanski škofiji škofa v zdravju, da bo mogel vršiti svoje delo kot najvišji duhovnik, ki je znan po gorečnosti v oznanjevanju božje besede, da bi ga ohranil Bog kot učitelja verskih resnic, da bi ga ohranil Bog vsem našim organizacijam, iz katerih je tudi on izšel, kot najvišjega pokrovitelja in dobrotnika!

Čuvajmo naše narodno blago

Prosvetna zveza je v preteklem letu priredila 25 predavanj pod zgornjim naslovom. Ob tej priliki je ugotovila, da v mnogih krajih šolski otroci ne znajo peti slovenskih narodnih pesmic. V svoji zbirki ima preko 500 diapozitivov narodnega blaga. Zato pozdravlja, da je banska uprava priredila tečaj, ki je zbudil zanimanje in pridobil sodelavcev na tem področju. O tem tečaju piše »Slovenec«:

Folklorni inštitut Glasbene matice v Ljubljani je priredil tečaj za povabljenega glasbeno kvalificirano učiteljstvo iz vse Slovenije z namenom, da razširi svoje delovanje, obnovi zbiralno akcijo glasbeno-folklornega gradiva, da na eni strani informira o tem znanstvenem načrtu udeležence, na drugi strani pa da opozori prosvetno oblast na drugotni, to je vzgojni in prosvetni pomen narodopisnih izsledkov za napredek našega naroda. Tečaj, ki ga je vodil po strokovno ter organizatorično izdelanem in premiš-

ljenem načrtu vodja Folklornega inštituta Glasbene matice g. Franc Marolt, je osvojila naša prosvetna oblast in mu z izredno denarno podporo zagotovila delovni uspeh. Udeležilo se ga je navzlic sodobnim vsestranskim zadržkom šest učiteljic in petnajst učiteljev; bil je znanstveno in organizatorično informativnega značaja, da bi udeležence pripravil za sodelavce v svrhu nadaljnega etnografskega dela po Sloveniji. Predavanja so se vršila od 1. do 6. t. m. Predavali so redno od 8 do 12 ter od 15 do 18 vsak dan gg. direktor ženske realne gimnazije prof. dr. Anton Bajec, prof. dr. Dragotin Cvetko, vodja Folklornega inštituta GM France Maroli ter prof. Matija Tome; v popoldanskih urah so pri praktičnem etnografskem delu pomagali gg. radijska tehnika Jakob Jančar ter Stanislav Hajnšek, dvorni dobavitelj Beno Gregorič in akad. slikar Božidar Jakac.

Dne 1. t. m. ob 10 je ban. svetnik

g. Franc Planina otvoril tečaj s kratkim nagovorom: pojasnil je njegov namen ter po kratkem historiatu o našem dosedanjem zbiranju poudaril pomen tečaja za obnovo organizirane permanentne akcije, ki pričinja na pobudo in po načrtu Folklornega inštituta GM vprav glasbeno-folklorno panogo; temu tečaju pa bodo v doglednem času morali slediti še tečaji iz drugih folklornih področij. Organizator tečaja g. France Marolt je nato pojasnil udeležencem tvorna vprašanja, objavil načrt predavanj, navedel predavatelje, nato pa takoj začel z uvodnim predavanjem o načelih in metodah sodobne etnografije. Po premišljeno izdelanem redu so sledila teoretično praktična predavanja, ki so postopoma uvajala udeležence v predmetne osnovne probleme ter njihova opazovanja z znanstvene ravni.

Predavatelji so prednašali načrtno urejeno snov ter prikazali predmetno gradivo vse bolj informativno z izrecnim navodilom strokovne literature in virov. Poleg tega pa so tudi opozarjali na razširjen strokovni tečaj, ki naj bi se vršil še letošnje jesen in ki naj bi udeležence — menda tudi organiste — šele natančneje strokovno instruktivno uvedel v pravo etnografsko sodelovanje pod strokovnim vodstvom Folklornega inštituta. Vendar so bila ta predavanja na moč pregledna, nazorna ter dovolj instruktivna, da so že sedaj uspešno uvedla v prepotrebno poznavanje in obravnavanje folklorne snovi udeležence — bodoče predelavce že zdavnaj prepotrebne narodopisne akcije. G. dr. Anton Bajec je po kratkem uvodu v lingvistične probleme naše jezikovne dialektike omenil sedmero glavnih dialektičnih skupin slovenskih narečij ter njihove značilnosti. Teoretično in praktično je razložil dialektično diakribijo, v kolikor pač služi melografu kot pomožno sredstvo. G. dr. Dragotin Čvetko je seznanil s folkloristično biologijo in biografijo ter predmetno bibliografijo in literaturo o slovenskem folkloru. Očrtal je sredstva hevrstike ter historiat naših folklorno-zbiralnih akcij. G. France Marolt je

govoril o načelih in metodah sodobnega narodopisja, razložil je načelne smernice nemške historično-biološke šole, angleške animistične šole in poudaril najnovejše prizadevanje ter izsledke francoske in ruske socialno-psihološke šole. Na ravni socialno-psiholoških opazovanj je razvil sodobni pojem glasbenega folklorja in naglasil, da predstavlja primitivna glasba ali boljše zvočnost le koeficient celostnega folklornega dela v vrsti drugih koeficientov (sceničnega, koreografskega, kostumacijskega, govornega značaja). Na tipičnih primerih našega folklorja je razvil pogloblitve probleme primitivne melopojie: instruktivno je pojasnil, v koliko se sme sodobni melograf pri zapisovanju zvočnega folklorja posluževati stilizacije in notacije umetne glasbe. Na jedrnat očrtanih primerih ziljskega »Šehvanja« in »Visokega reja«, panonskih »Oračev«, belokranjskega »Zelenega Jurja«, »Mostu« in »Metliškega kola« je praktično tolmačil način opazovanja in zapisovanja sodobnega etnografa. G. Matija Tome je udeležence uvedel v bistvo koralne in instrumentalne osnove ter v historični razvoj teh dveh glasbeno stilnih vrst. Na podlagi mnogo folklornega gradiva je opozoril na koralne ter instrumentalne prvine v slovenskem glasbenem folkloru. Navedel je pojasnila, v koliko se sme zapisovalec folklorja v svoji melografiji posluževati koralne notacije in da mora ob stalnem upoštevanju koreografskega koeficienta paziti na strogo snovno dialektično opazovanje ter zapisovanje primitivnega instrumentalala. Opozoril je tudi na naša primitivna glasbila in na njihov izvor.

V popoldanskih urah so predavatelji s sodelovanjem pomočnikov utrdili z izbranimi praktičnimi primeri teoretična spoznanja. Tipični primeri govora naših pogloblitvenih narečij so bili ob sočasnem zapisovanju udeležencev ter naslednjo analitično kontrolo posneti na tonske plošče elektro-zvočnega aparata, ki sprejema ter takoj reproducira govor in glasbo. Aparata je v pedagoške svrhe nabavila naša

Glasbena akademija; utegnil bo s pridom koristiti tudi naši univerzi, kakor tudi Folklornemu institutu GM. S tem aparatom so bili ob sočasnem zapisovanju in kontroli posneti tudi tipični primeri našega glasbenega folklorja. G. Beno Gregorič je udeležencem pokazal dva najbolj praktična in cenena projekcijska aparata ter razložil tudi njuno uporabo: megadiaskop za projekcijo knjižnih slik, razglednic, risb, črtežev, fotografij do formata 15×18 in diapozitivov 8×8 ; s petstovratno žarnico je posebno primeren za šole ter za male dvorane. Slike namreč dosežejo velikost do dva in pol metra in so do roba ostre. Pri diaskopični projekciji so slike izredno svetle in preko 5×5 m velike. Ker je cena kompletnega aparata z žarnico 4500 din ter se v dokup za ca. 1000 din dobi tudi napravava za projekcijo s filmskim trakom normalnega kino-filma in Leica format, je naprava vsega priporočila vredna za nazorni šolski pouk zlasti v mestih, kjer bi ga šole utegnile uporabiti izmenoma. Drugi aparat je Filmstoto Color Box za projekcijo črnobelih in barvnih diapozitivov v okviru 5×5 cm s stovratno žarnico, svetlobnim kondenzorjem in avtomatično menjavo slik v temi. Zaradi nizke teže, lahkotne uporabljivosti ter cenenosti (ca. 1000 din) bi bil projektor izvrsten nazorni pripomoček za podeželske šole. S pomočjo naše prosvetne oblasti in s pomočjo Fotocentrale, ki bi mogla za stvarno ceno preskrbeti barvne diapozitive, naj bi postopoma nabavila to izredno pripravno ter pomembno učno sredstvo posamezna okrajna učiteljska društva in večje podeželske šole; manjše šole naj bi si aparat od teh izposojale. Nemogoče si je namreč danes misliti uspešen narodov pouk brez takih nazornih sredstev. Kajti plastična slika, združena s primernim tolmačenjem in eventualno sočasno glasbeno reprodukcijo fonografičnih plošč izda in pove premnogo več kakor še tako temeljit opis ali tovrstna knjiga, ne glede na potrato časa. G. Božidar Jakac je na svojem ameriškem film-projektorju prikazal tri filme: Nočev

črnobeli šestnajstmilimetrski »Belokranjski film«, dalje Gregoričev isto tako črnobeli šestnajstmilimetrski »Belokranjski film«, oba z izleta v Belo Krajino leta 1934. Nazadnje je predvajal še svoj najnovejši (Agfa-color šestnajstmilimetrski) film metliških ljudskoobrednih prizorov. Ta poizkusni, še ne prirezani film, ki ga je oskrbelo društvo Bela Krajina v Ljubljani, je za celo spoznanje slabši od nedavno predvajanega Kodak-color šestnajstmilimetrskega filma: Božidar Jakac — France Marolt: Človek — Zemlja — Slovenske Krajine in Vojne granice. Zdi se, da pri tem filmskem poizkusu niti material, niti razvitek ne ustrezata sicer izvrstnim Jakčevim posnetkom. — Poleg gg. Jakca in Gregoriča je dala tudi Radio-Ljubljana svoj elektro-fonograf s ploščami vred na razpolago.

Tečaj je bil brezhibno organiziran. Motila je le premajhna prostornost sobe, ki zlasti v poletju vpliva neugodno; popolna zatemnitev v njej je bila nemogoča in je tudi v projekcijske svrhe premajhna dolžina za čim boljšo izvedbo. Prireditelji se bodo pač morali prihodnjic odločiti za boljše prostore. Sicer pa so udeleženci odnesli s seboj najlepše vtise z resno izvedenega ter plodno zaključnega tečaja, ki jim je nudil veliko novega, zanimivega ter jih uvedel v popolnoma novo pojmovanje in vrednotenje našega folklorja.

Če pomislimo, da je prva zbiralna akcija Odbora za zbiranje slovenskih narodnih pesmi (1906 do 1920) po vojni docela prenehala (likvidacija Odbora 1927), je treba poudariti izredno važnost tega narodopisnega tečaja za našo etnografijo. Upajmo, da nam bo usoda naklonjena in da nam s pomočjo kr. banske uprave Folklorni institut to po velikem trudu in prizadevanju započeto akcijo skoraj izvede kakor si jo je pravilno zamislil vodja instituta g. France Marolt, katerega glavna zasluga je, da se je ta tečaj sploh vršil. Naglasiti moramo ob koncu tudi, da so vsi predavatelji predavali brezplačno, zato pa jim gre tem večje priznanje.

Kratka radiovalovna postaja v Belgradu in slovenske oddaje

Dr. Tine Debelak

Ob zadnjem časnikarskem zborovanju v Belgradu sem imel priliko, da si ogledam tudi prostore kratkovalovne radijske postaje, in sicer pozno ponoči, ko so bila ob pol treh in pol štirih srbohrvatska in slovenska poročila za Južno in Severno Ameriko.

V pogovoru s tovarišem Kočevarjem, ki mi je razkazal postajo, kjer je napovedovalec za slovenska poročila poleg g. R. Pečnika, pa sem ugotovil naslednje: Kratkovalovna radijska postaja v Belgradu je prav za prav najbolj važno sredstvo slovenskega naroda za propagando. Niti domače časopisje, niti domača radijska postaja nimata tolikega pomena za slovensko prapagando, kakor tudi za propagando jugoslovanske državne enotnosti in skupnosti, kakor kratkovalovna oddaja v slovenskem jeziku.

Srbi so v splošnem naklonjeni slovenski oddaji in mislim, da tudi vedo zakaj, saj Slovenci iz Severne Amerike, iz Južne Amerike, iz Egipta, Avstralije in Nove Zelandije, da celo za Japonske in Kitajske pošiljajo ali so vsaj do začetka vojne pošiljali ogromne milijone denarja v državo. Ta denar je bil namenjen sicer družinam izseljencev, vendar pa je bogato oplodil jugoslovanske državne finance. Statistika izkazuje, da Slovenci pošiljajo v državo največ denarja.

Resnična škoda je, da se nismo Slovenci kratkovalovne postaje spomnili prej. Saj obstoji že kaka štiri leta.

Šef postaje, g. dr. Dušan Stojanović, je široko razgledan človek, ki pozna vse bolj pomembne slovenske javne delavce. Dr. Stojanović sam je dal idejo na primer, naj kratkovalovna radijska postaja povabi za katoliško veliko noč g. univ. prof. dr. Steleta za predavanje o pasionski umetnosti v svetu in o pasionski umetnosti med Slovenci. Prevod na srbski jezik je bil sicer težak, toda nato je bilo predavanje prevedeno takoj še v osem jezikov: nemški, francoski, angleški, italijanski, grški, madžarski, romun-

ski in albanski ter prečitano, tako da je bilo predavanje čitano kar v desetih jezikih.

O predavanju g. ministra, predsednika senata in predsednika Glavne združne zveze kraljevine Jugoslavije, dr. Antona Korošca, smo obširno poročili. Poleg predavanja v slovensčini je bilo prevedeno še v 10 jezikov, poleg navedenih tudi v turški. Posneto je bilo na plošče, tako da so mogli ameriški Slovenci v pozni noči, oziroma ko je pri njih večer, poslušati glas našega voditelja tudi sami.

Prav tako je kratkovalovna radijska postaja oddajala vse novice o slovenskih kulturnih dogodkih, tako o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, o Vseučiliški kujižnici, o napredku slovenske univerze, o slovenskem planinstvu, o slovenski glasbi. Kratkovalovna radijska postaja je bila na primer prva, ki je poročala o zmagoslavju slovenske pesmi ob priliki gostovanja Akademskega pevskega zbora v Belgradu.

O veliki noči je oddajala večkrat kratkovalovna radijska postaja prekrasno poslanico škofa dr. Gregorija Rožmana za naše izseljence. Za srbohrvatske katoličane je čital osebno sam lastno poslanico naš stari znanec, belgrajski nadškof g. dr. Josip Ujčić.

Sledila so še številna druga predavanja, ki so tipično slovenskega značaja ali delo Slovencev. Prav tako je bilo na primer zadnje predavanje g. prof. dr. Dolencea prevedeno v 10 jezikov, prečitano pa je bilo v 11 jezikih. Prav tako predavanje tovariša Jurčeca o Franu Levstiku in moje o slovenski liriki. Kočevar sam je na lastno roko napisal kar tri predavanja, namreč o Valentinu Vodniku, o Kamniku in o Valvazorju, ki so bila vsa oddajana v slovenskem in srbskem jeziku za naše izseljence.

Kdo posluša slovensko oddajo belgrajske radijske kratkovalovne postaje? V zadnjem času tudi tisti v Sloveniji, ki imajo moderne radijske

aparate. Taki aparati morejo ujeti tudi kratke valove, medtem ko jih aparati starejšega tipa ne morejo ujeti. V Sloveniji sprejemajo dnevne vesti radovedneži, zakaj belgrajska oddajna postaja na kratkih valovih najhitreje daje vesti, ki danes tako zanimajo ljudi. Evropska oddaja v slovensčini je bila prvotno namenjena našim izseljencem po Evropi, zaradi razmer pa se je naenkrat spremenila v izvrstno informativno sredstvo za Slovence v Jugoslaviji. Razna pisma, ki prihajajo, so za to najboljši dokaz.

Drugo je z ameriško oddajo. Videl sem nekaj pisem, ki so prav pretresljiva in značilna. Tako piše na primer ameriški slovenski duhovnik reverend Jevnik iz Pensilvanije:

»Peslušal sem Hankov, nato pa sem slučajno ujel slovensko oddajo v Belgradu, za katero nisem vedel. Program je bil tako izvrsten, da nisem verjel svojim ušesom. V nedeljo bom oznanil v cerkvi in poslušalo vas bo na tisoče Slovencev v okolici, ker imajo vsi dobre aparate, tudi za kratke valove«. — Takih pisem iz Severne Amerike je polno.

Zelo značilno je pa neko pismo iz

Montevidea v Južni Ameriki. Skupina tamkajšnjih Slovencev je namreč pisala: »Dober je vaš program, toda oddajajte kar hočete, samo da po desetih letih slišimo naš mili, ljubi slovenski jezik!«. Ali se ne zrcali iz takih pisem prirojena ljubezen Slovencev, ki na razdaljo 20.000 km, Bog ve kje na kakšni farmi ali v industrijskem naselju tujih prostranih zemelj zopet slišijo materino besedo?

Občudovati moramo tudi oba napovedovalca. Razkazala sta mi, kako delata — res je aparaturna vzorna — toda ta dva slovenska človeka, gg. Ciril Kočvar in Rudolf Pečnik, imata še nekaj več, kakor stremljenje za služkom, namreč košček tistega pravega slovenskega idealizma in žrtvovanja za stvar, tistega idealizma, ki nas vedno rešuje iz usodnih stisk. Nobena šala ni govoriti Slovcem v tujini ob pol treh in ob pol štirih sleherne noči, ko je v Ameriki pol devetih do pol desetih. Dolžnost slovenske javnosti je, da slovensko oddajo na kratkih valovih v Belgradu moralno podpre čim bolj.

Vredno se nam je zdelo, opozoriti nanjo in njeno delo.

Maribor dobi radijsko postajo

Sedaj je že gotovo, da bo radijska postaja v Mariboru v najkrajšem času postala dejstvo. Prosvetna zveza v Ljubljani kot vrhovna organizacija naših prosvetnih društev, ima pogodbo z ministrstvom pošte in telegrafa z dne 22. julija 1939 glede radijske postaje v Ljubljani in v tej pogodbi je zabeleženo, da se ustanovi radijska postaja v Mariboru. Za to postajo so dobili zelo primerno zemljišče na Tez nem tik Maribora. PZ je te dni vložila na mestno občino mariborsko oz. njen gradbeni odbor prošnjo za odobritev načrtov radijske postaje v Mariboru.

Naše bralce bodo gotovo zanimalo podrobnosti te postaje. Glavna zgradba za radijsko oddajno postajo bo merila v tlorisu 25 krat 25 in pol metra. Poleg tega bodo na omenjenih parcelah zgradili tudi prostore za radijsko aparaturo, nadalje transformator, sta-

novanjske prostore za nameščence radijske postaje, pisarniške prostore, klet ter prostor za mali pomožni radijski studio. Najvišja električna sila bo znašala 30 kw, v antenah pa 5 kw. V celotno zgradbo bo napeljana visoka električna napetost 10.000 voltov. Električna sila bo napeljana od mestnega električnega podjetja. Zgrajena bo tudi telefonska zveza z Mariborom in naravnost z Ljubljano. Stolp relejske postaje bo visok 112 m, ter bo močno zasidran proti morebitnim vremenskim nesrečam. Oddaljen bo 100 metrov od ostalih naprav.

Postaja bo upostavljena na veliki tezenski ravani in bo tudi primerno oddaljena od železniških naprav. Načrte za postajo je izdelal inž. Stojan Globočnik iz Ljubljane. Gradbeni odbor mestne občine mariborske je načrte odobril.

Tako se je vendarle uresničila dolgoletna želja Maribora in okolice, da dobi naša obdravska slovenska prestolnica potrebno radijsko postajo. S

to ustanovitvijo je naša Prosvetna zveza tudi pokazala, da ima res zanimanje za narodni in splošni napredek našega severnega slovenskega ozemlja.

Slovenska pesmarica

Slovenci imamo več podobnih zbirk slovenskih pesmi, ki nudijo besedilo napevov za vsako priliko, kadar koli pride več »zadovoljnih Kranjcev« v družbo. Tako imamo več posrečenih zbirk Janeza Kalana, Mohorjeva družba je izdala Aužičeve zbirke, založba Sigma v Gorici je lani poslala med najširše sloje Barčico teh pesmi, sedaj pa je dr. Glonar izbral in po abecedi začetnih verzov uredil novo tako Slovensko pesmarico, v kateri je na novo oživiljenih 300 slovenskih narodnih pesmi. Založba Hram je dala tej zbirki, ki ima 340 strani, lepo majhno priročno obliko, tako da jo ima lahko vsak pevec vedno pri rokah, kajti ne ure ne dneva ne veš, kdaj si bo tvoje razpoloženje zaželelo slovenske pesmi, in melodije, ki ti šumi v ušesu, pravega besedila. Zbirka vsebuje najraznovrstnejše pesmi: ljubavne, razpoloženjske, vinske, tudi pobožne... prave narodne in take, ki so že zdav-

naj ponarodele, tudi če jim izobraženi pevec ve dobro za ime ustvarjalca (Prešeren, Slomšek, Jenko, Gregorčič, Stritar, Levstik, Župančič in drugi). Vse te pesmi so v uglasbitvah domačih komponistov (tu gre velika zasluga Aljažu in njegovi popularni Pesmarici) postale last vsakega slovenskega človeka, še celo pa prijetne družbe, ki se takoj nglasi v zbor in hoče peti, peti... od začetka do konca in zopet od kraja. In tem bo pesmarica gotovo najbolj prišla prav, saj nudi pevcem neizmerno gradiva. Nobene gostilne ne bi smelo biti brez take zbirke slovenskih pevnih pesmi, bodisi že v tej ali oni priredbi. Ta v Hramovi založbi ima to prednost, da je lepo izdelana v žepni obliki, vezana in stane samo 16 din! Kakor javlja založba, je ta zbirka prva v zbirki majhnih žepnih pesmaric, s katerimi hoče omogočiti, da se slovenska pesem razširi med najširše sloje. **td.**

Društveniki oskrbite si domače lekarne

Gotovo je pri vsaki hiši kaka omara ali miznica ali zabojček, ki naj hrani domačo apoteko. Ne sme pa biti na vlažnem kraju ali na vročem mestu, da se zdravila in obvezila ne kvarijo. Omara ali miznica naj se zapira s ključem, da ne pride nepoklicani do nje. Ključ naj hrani gospodinja, ki bo skrbela tudi za to, da je apoteka v redu.

Kaj naj hranimo v domači apoteki? Predvsem potrebujemo toplomer. Če se kdo ne počuti dobro, če so otroci simi ali nemirni ali brez apetita, jim damo pod pazduho toplomer. Otrok naj ga drži pet ali deset minut. Če kaže nad 37 stopinj telesne vročine, spada otrok v posteljo. Razne ošpice,

škrlatinke, davice, angine in influence se dobro zdravijo, če je otrok takoj v postelji. Za vnetja, gnojenja ali otekline so dobri obkladki. Za te je treba svinčene vode, katero dobimo v obliki tablet. Za izpiranje grla, zob, za kopeli obolelih udov, za obkladke pri kožnih boleznih, so priporočljiva hipermanganova zrna. Pet do šest zrn raztopimo v kozarcu in nanačamo v tej vodi krpo za ovijanje. Hipermanganova zrna moramo shranjevati v škatlici na suhem. Za razkuženje je pripraven lizol. Mala žlička lizola na liter tople vode zadostuje. Proti glavobolu se priporočajo tablete piramidona, aspirina, antipirina. Pri uporabljanju teh tablet je

treba previdnosti in nekoliko izkustva. Za želodec svetujejo encijan, namočen v alkohol. Za rane, ki se ne gnojijo, otekline in vnetja je dobra jodova tinktura. Jod rad izpuhti in naj bo torej steklenica vedno dobro zaprta s steklenim zamaškom. Vodikov prekis (Wasserstoffsuperoxyd) je dobro zdravilo za gnojne rane in male razpoke, z njim se zdravijo angine in influence. Za rane so še potrebne sterilne obveze. Končno je potrebno nekaj mazil, tako cinkovo 5%, borovo 5% mazilo. Za rane so mazila najboljša, ker ni treba obvez trgati z ran s silo.

Domača apoteka je predvidena tudi v akciji za obrambo pred napadi iz

zraka. Dobro bo služila vsaki hiši, ker ima vsaj eden družinskih članov veselje z zdravljenjem in vsaj nekoliko sposobnosti. Nabavimo si jo z malim denarjem postopoma, prištedila pa nam bo dovolj skrbi in izdatkov za zdravnika in bolnišnico.

V lekarni naj bodo tudi pomirjevalna sredstva kot baldrijanove kapljice in baldrijanov čaj. Dobro odvajalno sredstvo je Šenovo listje. Zoper katar so posušene borovnice. Za potenje lipovo in bezgovo cvetje. Zajbelj je dobro sredstvo proti kašlju. V to lekarno spadajo dalje kamilice, tavžent rože in pelin. Sedaj je še ugoden čas, da si uredite hišno lekarno.

Društveni obzornik

Primskovo pri Kranju. Prosvetno delo na Primskovem se zadnja leta prav lepo razvija v okrilju Prosvetnega društva ter Fantovskega odseka in Dekliškega krožka. Primskovska mladina dolgo časa ni bila organizirana v Prosvetnem društvu in dolgo časa ni stopila v vrsto neštevilnih naših prosvetnih organizacij po Sloveniji. V kolikor se je mladina navduševala za prosvetno delo je morala pohajati v Kranj v Ljudski dom. Toda potreba po lastni organizaciji, po lastnih prostorih in po svojem nastopanju v prosvetnem delu je bila tako močna, da je rodila ustanovitev lastnih prosvetnih organizacij na Primskovem, posebno, ko je po letu 1935., zopet zasijala našim prosvetnim organizacijam svoboda. Viden izraz tega hrepenenja in volje po delu je tudi pričetek gradnje Prosvetnega doma poleg župnišča, ki je pa zaenkrat sezidana samo do polovice. Tudi v teh zasilnih prostorih pa si je primskovska mladina znala urediti v sušterenu telovadnico in pa majhen oder za predstave, zgoraj pa ima knjižnico in druge prostore. V tej mali dvorani je bilo prirejenih že precej telovadnih nastopov, iger in drugih predstav. Mladina se stalno zbira tudi na sestanke, pred domom pa ima lepo igrišče. Zato je treba idealizmu in po-

žrtvovalnemu delu primskovske mladine na prosvetnem polju izreči vse priznanje, zlasti še posebej, ker mora orati trdo ledino prosvetnega dela med precej mlačnimi in nedostopnimi ljudmi, boriti se je pa treba tudi z nasprotniki vseh vrst in prepričanj, od liberalcev do marksistov. Vse prosvetno delo vodi na Primskovem kaplan g. Fabiani, ki opravlja na Primskovem vsa cerkvena opravila. Primskovska mladina išče senca, lepote in vrednosti prosvetnega dela, hoče znesti mladostni idealizem v vse vrste mladih ljudi, hoče razmaha in napredka. Da bo temu hrepenenju ustrezno, da bo ta mladi idealizem nasičen, naj merodajni faktorji poskrbe za čimprejšnjo dograditev Prosvetnega doma, da se bo prosvetno delo tudi na Primskovem razmahnilo v vsem obsegu.

Novo mesto. Ob priliki 40-letnice mašništva g. prošta K. Čerina je priredilo Prosvetno društvo farni večer v nedeljo 14. t. m. Na sporedu so bile pevske, orkestralne, dramske in simbolične točke. Večer je lepo uspel.

Komenda. V nedeljo 14. t. m. so blagoslovili mladinski prapor. Nato je bil lep telovadni nastop pred »Domom«. Postavil se je fantovski odsek in dekliški krožek.

Sv. Gregor. Na praznik sv. Petra in Pavla je pevski odsek tukajšnjega prosvetnega društva vprizoril svoj čas preloženo narodno igro »Deseti brate«. Pred predstavo sta moški in mešani zbor zapela nekaj nar. pesmi, med temi značilno »Buči morje adrijansko...« Prireditev je kljub deževnemu vremenu v vseh ozirih dobro izpadla. Razveseljivo dejstvo je, da smo opazili tudi tukajšnje dijaštvo sodelovati na kulturno-prosvetnem polju med preprostim kmečkim narodom. Dan pozneje, v nedeljo 30. junija, pa nas je obiskal prijazen Amerikaneč, č. g. p. Trinko od Nove Štife, s filmi iz življenja ameriških Slovencev.

Kranj. Ljudski dom prezidavajo. Razširitev in popravilo Ljudskega doma prav dobro napreduje. Sedaj dozidavajo steno na vrtu, ki je za 2150 m pomaknjena izven prejšnje črte. Prišli so že do vrha. Prav tako so podrli teraso nad sedanjo dvorano. Na koncu poslopja kopljejo v zemlji klet, zato morajo razstreljevati skale. Včasih tako poka, kot bi streljali s kanonom. Prejšnja dvorana je že vsa razdrta in bo na njenem mestu zrastle nova in nekoliko večja. Stara dvorana je hranila mnogo spominov iz družvenega življenja.

Kamnik. Kmetijsko-gospodinjski tečaj, ki je trajal tri mesece, je bil preteklo soboto zaključen s poslovilnim večerom, katerega so pripravile tečajnice tudi za povabljene goste. Večer je bil zelo lepo pripravljen, kar gre v prvi vrsti zasluga vzornim voditeljicam. Poslovilni večer so s svojim obiskom počastili komandant mesta ing. pukovnik Paunović s soprogo, g. okrajni načelnik dr. Maraž, kanonik g. Rihar, sanitetni referent dr. Polec, baron g. Rechbach s soprogo, katera je tečaj omogočila s tem, da je dala na razpolago prostore v idiličnem gradu Zaprice, v katerem so si tečajnice uredile svoj drugi dom, nadalje župan Novak, ki je bil tudi ves čas tečaju zelo naklonjen in ga je podpiral ob vsaki priliki. Tečajnice so izvajale nekaj dramatičnih prizorov s petjem, deklamacijami itd. Zelo

lep je bil govor tečajnice, v katerem je poveličevala dolžnosti kmečkih gospodinj in mater, katerih so se tečajnice zavedle šele na tem tečaju. V prijetnem razpoloženju je večer le prehitro minil. Ukrenjeno je, da se tečaj ponovi v septembru, ker se vseh prijavljenih zaradi prevelikega števila ni moglo sprejeti. V jeseni se bo vršil tudi tečaj o konzerviranju sadja, ki bi bil vsekakor zelo primeren, da bi se na naših kmečkih domovih prenehalo s kuhanjem žganja in sadje uporabilo v koristnejše namene kakor je pijančevanje.

Predoslje. Društveno življenje v Predosljih je osredotočeno v Prosvetnem domu. Ta dom postaja za vse organizacije premajhen, zato se prav resno in odločno misli na razširitev v najbližjem času. Prosvetno delo, katero vršijo Prosvetno društvo, Fantovski odsek in Dekliški krožek, je bilo minulo sezono tako bogato kot še malokdaj. Na cvetno nedeljo se je vršila zelo uspela akademija. Še lepša akademija je bila prirejena v čast ministru dr. Kreku ob priliki izročitve diplome častnega članstva predaške občine. Naši prosvetarji gojijo telovadbo, petje, igrajo tamburice in tudi precej iger je bilo prirejenih v sezoni, izmed katerih je zlasti ugajala »Pod sovjetsko zvezdo«. Tamburaše in pevce vodi šolski upravitelj g. Fajon, fante je vodil z vso marljivostjo kaplan g. Jeglič, za njim pa sedaj g. Bukovac, dekleta pa učiteljica gdč. Šornova. Tako delujejo predaške prosvetne organizacije z veliko vnemo in z velikim razmahom narodu v korist, vzgojo in izobrazbo in Bogu v čast.

Kovor pri Tržiču. Prosvetno društvo bo imelo svojo I. tombolo na dan 21. julija ob 3 popoldne. V slučaju slabega vremena bo preložena na dan 28. julija. Dobitki: kuhinjska oprava, šest koles, vreča moke, zaboj sladkorja, ura ter še nad 200 lepih dobitkov. Tablice so po 3 din. — Prijatelji in znanci, pridite, sreča vas čaka!

Homec. V nedeljo 16. junija je priredil Dekliški krožek lepo uspelo proslavo materinskega dne. Občinstvo je

popolnoma napolnilo dvorano Društvenega doma in tako izkazalo spoštovanje našim slovenskim materam ter dokazalo, da cení delo in prizadevanje našega Dekliškega krožka. Vse točke proslave so bile prav lepo izvedene, zlasti simbolična vaja »Venite rože« in igrica »Cilka in njena punčka«. Veliko odobravanja in ploskanja pa je bil deležen prizorček »Živi in mrtvi mamicí«.

Sv. Francíšek v Savinjski dolini. Prosvetno društvo priredi tombolo, ki se bo vršila 4. avgusta letos. Dobitki so: 10 kubikov lesa, spalnica, nov voz, moško kolo, žensko kolo, moška obleka, 200 litrov jabolčnika, vreča moke, ženska obleka, ovca; poleg teh glavnih dobitev bo še več sto manjših dobitev. Segajte po tombolskih kartah!

Škofja Loka. Farni dan za naše fantje bo v Crngrobu 11. avgusta. Verski govor bo imel univ. prof. prelat dr. Lukman, predsednik Prosvetne zveze. Na zborovanju bo govoril tudi g. urednik Fr. Terseglav. Vsa dekanija vljudno vabljeni, dobrodošli tudi možje in fantje iz sosednjih dekanij.

Lepo uspela tombola. S strahom v očeh so se ozirali v nebo v nedeljo okoli dveh prireditelji. Po nebu so se podile črne megle, ki niso obetale prav nič dobrega. Res je padlo nekaj kapljic, toda kmalu se je zvedrilo in nastalo je kar najlepše vreme, kar si ga je možno misliti. Na društvenem telovadišču se je nabralo okoli 4000 ljudi iz vseh mogočih krajev. Tombola se je pričela ob treh in je trajala preko sedme ure. Glavni dobiček je zadel neki kmet iz Podreč, ki je telico na mestu prodal mesarju. Kuhinjsko

opravo je zadela Fojkar Manca iz Centrale, drugi dobitki pa so šli križem kražem na vse strani. S tombolo smo, če pomislimo na današnje razburkane čase, prav zadovoljni.

Begunje pri Cerknici. Dolgo se že nismo oglasili iz naše Menišije, pa smo vendar še živi. Od Svečnice dalje se pridno shajamo v našem »Domu«. Imeli smo gospodarske sestanke, predavanja, tri lepo uspele prireditve. Naš FO je skupno z DK pokazal na praznik sv. Jožefa z dobro naštudirano akademijo sad svojega pridnega dela v zimskem času. Nekajkrat smo imeli za pouk in zabavo kino predstave, kar je bila novost za naš kraj. — Naše Sadjarsko in vrtnarsko društvo se tudi dobro giblje. Lanska velika tombola in veselica nam bo omogočila, da postavimo še letos par modernih sušilnic. Letošnje predavanje v dvorani je pokazalo, da imajo naši ljudje veselje in veliko smisla za napredno vrtnarstvo.

Preloka. Pri nas smo ustanovili Prosvetno društvo. Ustanovni občeni zbor je bil 25. junija 1940. Za predsednika je bil izvoljen Balkovec Janko. Društvu želimo obilo uspeha.

Prečna. V naši fari je zelo živahno društveno življenje. Na željo g. župnika smo celo osnovali krožek prečenskih študentov, ker jih je precej v fari. Ti študentje imajo nalogo, da vsako leto med velikimi počitnicami prirede vsaj eno študentovsko prireditev. V četrtek 4. julija zvečer smo imeli kresovanje na prostem na čast Cirilu in Metodu. Na sporedu kresovanja so bile deklamacije, govor in petje.

Vsebina: Vsem prosvetnim društvom. — S. Gregorčič: Vrlemu možu. — Dr. I. Pregelj: V Bogu živiš. — V. Z.: Ob desetletnici dr. Gregorja Rožmana, škofa ljubljanskega. — Čuvajmo naše narodno blago. — Dr. Tine Debelak: Kratka radiovalovna postaja v Belgradu in slovenske oddaje. — Maribor dobi radijsko postajo. — Slovenska pesmarica. — Društveniki oskrbite si domače lekarne. — Društveni obzornik.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejce